

תוכנית החומש של המל"ג לשילוב חרדים בלימודים אקדמיים

ניצה (קלינר) קסיר, המשנה ליו"ר המכון החרדי לחקר מדיניות

(המאמר פורסם בדה-מרקר, בתאריך ה-19.2.2009)

קצב הגידול בשיעור ההשתתפות של האוכלוסייה החרדית במוסדות ההשכלה הגבוהה נמוך ועומד על כחמישית ממה שהוערך ושנדרש להשגת היעד ■ יש להתעמק בפיתוח ההון האנושי החרדי באמצעות הכשרה איכותית כתנאי להשתלבות בשוק העבודה

בשנים האחרונות הפכה תוכנית החומש לשילוב חרדים באקדמיה לאחת מתוכניות הדגל של המועצה להשכלה גבוהה (המל"ג). בתוכנית הושקעו משאבים רבים, במטרה להגדיל משמעותית את מספר הסטודנטים מהמגזר החרדי המגיעים לאקדמיה, ותוך תקווה לראותם בקמפוסים השונים במוסדות הלימודים הגבוהים. עם זאת, מנתונים שהוצגו באחרונה, עולה כי עד כה התוכנית לא השיגה את מטרתה; קצב הגידול בשיעור ההשתתפות של האוכלוסייה החרדית במוסדות ההשכלה הגבוהה נמוך ועומד על כחמישית ממה שהוערך ושנדרש להשגת היעד.

ובמספרים: היעד שהציבה המועצה הלאומית להשכלה גבוהה הוא השתלבות של לפחות 19 אלף סטודנטים במערכת ההשכלה הגבוהה לעוד שלוש שנים - עד תום תוכנית החומש. מספר הסטודנטים החרדים שלמדו במערכת ההשכלה הגבוהה בסוף שנת הלימודים האחרונה היה 12 אלף, שמשמעותו גידול של 850 סטודנטים בלבד, על פני שנתיים, מאז תחילת תוכנית החומש.

אם קצב הגידול הנוכחי יישמר, המשמעות היא שבתום התוכנית, מספר הסטודנטים החרדים יהיה נמוך מ-14 אלף. בתום תוכנית החומש הקודמת היה מספר הסטודנטים החרדים 11,000, לעומת יעד של 14,500 סטודנטים.

ייתכן כי הקושי איננו נעוץ בתוכנית עצמה, אלא בהיתכנות של עמידה ביעד זה, בהתחשב ברגישויות, החסמים, המגבלות והמאפיינים הייחודיים של החברה החרדית, ששונים מאוד מכל אוכלוסייה אחרת בארץ. בהתאם לכך, יש לפתח כיוונים נוספים של פיתוח ההון האנושי החרדי, באמצעות הכשרה איכותית כתנאי להשתלבות מוצלחת בשוק העבודה.

בציבור החרדי ובהנהגתו גוברת ההכרה בצורך בלמידה ובהכשרה מקצועית ברמה גבוהה, כתנאי לאפשרות להתפרנס בכבוד. עם זאת, הפנייה לאקדמיה מעוררת הסתייגויות בקרב חלקים נרחבים מהציבור החרדי והנהגתו, מתוך החשש שהלימודים באקדמיה מקפלים בתוכם גם תפישת עולם וערכים המנוגדים לתפישת עולמו. כך למשל, כ-90% מהנשים החרדיות ממשיכות בחינוך העל-יסודי לאחר התיכון, אך רובן עושות זאת במוסדות הלימוד של המגזר - בסמינרים ולא באקדמיה.

בסוגייה של האקדמיה, יש לתת את הדעת גם לחששות של הציבור הלא־חרדי מפני פגיעה בחופש האקדמי, בערכי אוניברסליות, הפלורליזם והשוויון המגדרי.

אז איך בכל זאת ניתן להקנות מקצוע, ידע וכישורים בדרך שתועיל לחברה ולכלכלה הישראלית ולאוכלוסייה החרדית, ותתאים גם למאפיינים התרבותיים של הציבור החרדי? חלק מהפתרונות ימצאו גם מחוץ לגבולות האקדמיה. בהקשר זה, חשוב לציין, כי שיעור בעלי ההשכלה האקדמית בישראל גבוה מאוד, אך למרות האמור, בהשוואה בינלאומית רמת מיומנויות היסוד הנדרשות לשוק העבודה בישראל נמוכה וכך גם פריין העבודה.

זיהוי הצורך הקיים בציבור החרדי ללמוד מקצוע ברמה גבוהה, תוך התחשבות במאפיינים ובצרכים הספציפיים של הקהילה, הוביל את המכון החרדי למחקרי מדיניות ליזום את הקמתו של פורום היי־טק בהשתתפות חברות היי־טק מהמובילות בישראל. אחת המטרות שהוגדרו בפורום היא הנהגת רפורמה בתוכנית הלימודים במסלולי מדעי המחשב של הסמינרים החרדיים, תוך מתן דגש על מצוינות בתכנים ובמיומנויות בהתאם לצרכים של חברות היי־טק.

חשוב להבין כי כל פעילות צריכה להיעשות בתיאום עם החברה החרדית כך שתותאם לצרכיה ולא תסתור את ערכיה. בחברה החרדית טמון פוטנציאל של הון אנושי בלתי־ממומש, והזדמנות טובה לשני הצדדים – לחברה החרדית ולחברה בכללותה. שדרוג רמת המיומנות של נשים מהמגזר החרדי בתעשיית היי־טק יאפשר להן להשתלב בכלכלה הישראלית ולהתפרנס בכבוד, והענף הסובל ממחסור בכוח אדם מקצועי וברמה גבוהה, ייהנה מעובדות מיומנות, מקצועיות ומוכשרות.